THE SANSKRIT TEXT OF THE SADDANTAVADANA*

The story of the six-tusked elephant is found in Pāli, Sanskrit, and Chinese sources. It has been studied by Léon Feer and Alfred Foucher 1. A Sanskrit version is found in the Kalpadrumāvadānamālā (K) and in two manuscripts of the Bodhisattvāvadānakalpalatā (AK) in the University Library in Cambridge. However, in these two manuscripts this story is a later addition 2. The Paris and Cambridge manuscripts of K contain 29 stories. The 25th is the Saddantāvadāna. Another manuscript of K, belonging to the Asiatic Society of Bengal, goes back to a different recension and does not include the Saddantāvadāna3. In the Paris and Cambridge manuscripts of K the Saddantāvadāna consists of 224 verses. The AK version of the story is made up out of the following 110 verses of these 224 verses: 5, 59-123, 144-161, 166-184, 190 and 193-198. Eight verses (A-G in the following edition) have been added but most of them are base upon corresponding verses in the K version: A see 7ab and 10ab, B see 10cd and 11cd, D see 55a and 57cd, E see 58, G see 165, H see 191. Verses A-G are added between the following verses: A-E Between 5 and 59, F between 123 and 144, G between 161 and 166 and H between 190 and 193.

The Paris manuscript of K is much more carefully written than the Cambridge manuscript, which, for instance, often omits visargas and

1. For a bibliography see Ét. LAMOTTE, Le traité de la grande vertu de sagesse,

Tome II, Louvain, 1949, pp. 716-17.

3. Cf. Rājendralāla Mitra, The Sanskrit Buddhist Literature of Nepal, Calcutta, 1882, pp. 290-301; Yutaka Iwamoto, Bukkyō setsuwa kenkyū josetsu, Kyōto, 1967, pp. 169-170.

 $[\]overline{*}$ I am much obliged to F.B.J. Kuiper for his helpful criticism of the first draft of this article.

^{2.} Cf. The Bodhisattvāvadānakalpalatā and the Şaḍdantāvadāna, Buddhist Thought and Asian Civilization. Essays in Honor of Herbert V. Guenther on his Sixtieth Birthday, Emeryville 1977, pp. 27-38.

other final letters. In the critical apparatus these and other unimportant misspellings in the Cambridge manuscript have not been noted. Of the two Cambridge manuscripts of AK the first (A) is an old manuscript, written in 1302, but corrected by another hand. The second (B) is a modern manuscript of secondary importance ⁴.

Speyer, who edited the Avadāna of Subhūti (the 10th story of K) on the basis of the Paris and Calcutta manuscripts, remarked that the two manuscripts appear to be independent from each other, though they go back to a common source 5. Different readings in several verses (59d, 69a, 111b, 156a, 167c and 194a) show that the AK version of the story is based upon a slightly different recension.

In the following edition of the Ṣaḍḍantāvadāna several problems remain unsolved. It is perhaps useful to list the verses which are unsatisfactory from the point of view of either the text itself, or its meaning, or, finally, the metre: 13b, 29a, 52c (pradattvā), 74, 78c, 83b, 112c (read paṇḍitākhyasya?), 120cd, 133a (rasāvarṇī), 144c (read -lakṣyo?), 181c, 185cd, Cd (sakṣaṇaiḥ), 200c (metre), 200d (saṃsārāgramanu-), 210b (moho?), 216d (read nar(a)kāc?), 224d (read (a)mita-?), 224d (pramodāh).

The numbers of the verses found also in the AK version are printed in italics.

atha rājā nṛpo 'śokaḥ punar evaṃ pramoditaḥ /
upaguptaṃ guruṃ natvā kṛtāñjalipuṭo 'bravīt // 1
bhadanta śrotum icchāmi punar anyat subhāṣitam /
sarvasattvahitārthāya tat pravaktuṃ samarhasi // 2
iti vijñāpite tena rājñāśokena bhūbhujā /
upagupto yatīndro 'sau punar evam abhā (P 233a) ṣata // 3
śṛṇu rājan mahābāho yathā me guruṇoditam /
tava prītyā tathedānīṃ vakṣye 'haṃ tat samāsataḥ // 4
śvāsāyāsair jvalati sujanāvarjane durjanāgnis
tenaivāsau kanakakalayā śuddhim āyāti sādhuḥ /
ratnaṃ bhāti prakharamukha (A 199+a) rakrūraśānāvagharṣaiḥ
kāntir vyaktiṃ vrajati ca rajomārjanair darpaṇasya // 5

Abbreviations

^{4.} Cf. Textcritical Remarks on the Bodhisattvāvadānakalpalatā, Tokyo, 1979, pp. 4-5.

^{5.} J. S. Speyer, Avadānaśataka, St.-Petersburg, 1902-09, p. XXXVII.

AK Cambridge MS Add. 1306. Cf. C. Bendall, Catalogue of the Buddhist Sanskrit Manuscripts in the University Library, Cambridge, Cambridge, 1883, pp. 41-43.

B AK Cambridge MS Add. 913. Cf. Bendall, on cit., pp. 18-20.

B AK Cambridge MS Add. 913. Cf. Bendall, op. cit., pp. 18-20. C K Cambridge MS Add. 1590. Cf. Bendall, op. cit., p. 131.

P K Paris, Bibliothèque Nationale, fonds sanscrit nos. 26-27. Cf. Jean Filliozat, Catalogue du fonds sanscrit, Fascicule 1, Paris, 1941, pp. 14-15.

```
tadyathā ca puraikaismin samaye 'sau tathāgatah /
sambuddho bhagavām lokahitam kartum upācarat // 6
campāpuryā upāranye gargakhātābjinītate /
jināśrame mahodyāne vijahāra sasāmghikah // 7
tatrāpi sarvalokais ca sadevāsuramānusaih /
lokapālaganais cāpi parivāragaņaih saha // 8
sa rājāmātyapauraiś ca parivrtah puraskrtah /
satkrto mānito nityam pūjitah sampravāritah //.9
śakrapramukhadevendraiś caturbhiś cāpi rājabhih /
maharsibhiś ca justāyām sabhāyām samupasthitah // 10
ratnasimhāsanāsīnah sambuddho bhagavāñ jinah /
ādimadhyāntakalyānam dideśa dharmam uttamam // 11
atrāntare sa pāpistho devadatto 'timatsarī /
bhiksucaryām samāśritya tatrāpi samupāyayau // 12
gatvā sa sahasā tatra ksapanakāśramam āśritah /
atha kṣapaṇakān sarvān samupetyābravīt tathā // 13
bhavantah śrüyatām vākyam yan mayā hitam bhāsitam /
hitam vāpy ahitam vā no (C 236a) bhavadbhis tad vicāryatām // 14
yo hy asau śramano buddhah sarvajñah sugato yatih /
sambuddho bhagavāñ chāstā dharmarājas tathāgatah // 15
sadabhijno mahāyogī sarvalokavināyakah /
dese dese ca sarvatra sarvān jitvābhimānikah // 16
mahato 'pi janāñ chresthān yatīms ca brahmacārinah
tapasvino maharsīms ca tīrthikān brāhmaṇān api // 17
rdáhyā jitvā vaśī (P 233b) krtya svaśāsane niveśayan /
svadharme sampratisthāpya bhikṣūn kurvaṃs tathācarat // 18
atrāpi ca samāyāto bhavato 'pi jigīsayā /
tad bhavadbhih samādhānam kartavyam hi samantataḥ // 19
bhavanto 'py atra śāstārah sarvaśāstrārthakovidāh /
sarvavidyākalāvijñā mahābhijñā viśāradāh // 20
nihkleśā yogino dhīrā brahmavido jitendriyāh /
māyādharmavinirmuktā nirlepāś ca nirañjanāh // 21
sarājāmātyalokaiś ca paurikaih samahājanaih /
satkrtā mānitā nityam vandyamānāś ca pūjitāḥ // 22
stūyamānāś ca sarvaiś ca gurukṛtāh praśamsitāh /
śraddhayopasthitā nityam sarvopakaranair api // 23
evam sarve mahāntah stha maheśākhyā yatīśvarāh /
arhanto viditātmānah svadharme sampratisthitāh // 24
tat katham śaranam gatvā śramanasya vaśe sthitāh /
svadharmapatitā bhrastāh prasobhedhvam hi nighnitāh // 25
avasyam bhavatah sarvāñ jitvā 'sau sarvathā jinah /
svaśāsane vaśīkrtya kuryād bhikṣūn balād api // 26
yadi yüyam hathat tasya saranam na gamisyatha /
nigrāhitvā balenāsau narake vo nipātayet // 27
tatah sarve 'pi yūyam tu parikhinnās tapasvinah /
ihāmutra paribhrastā vicaredhvam mahītale // 28
```

kim tesām balair vīryair gunair mantraih samrddhibhih / rddhi (C 236b) siddhiprabhāvais ca ye caranti ripor vase // 29 iti mayā hitam proktam bhayatām hitakārane / tat suguptam samādhāya samcaradhvam samāhitāh // 30 ity asau pratibhāṣyaitān sarvān ksapanakāms tathā / devadatto yatī bhiksuh svam āsramam upāsrayat // 31 iti-tenoditam-śrutvā-sarve-ksapanakā-api-/vismayoddhatacittās te visāditā nisedire // 32 tatra ye sādhavo dhīrāh saddharmagunavānchitāh / sā (P 234a) dhu śrosyāmahe dharmam iti harsān nisedire // 33 tatra ye madhyamāh kecit sambuddhagunakautukāt / vismayatrāsavisannāh samksubhitā nisedire // 34 ve cāpare mahādustā matsarākrāntacetasah / madamānābhisangās te sarve tv evam pralepire // 35 kva vāsau śramano buddhah kva vayam brahmavedinah / kim tasya vidyate jñānam vayam evātra yoginah // 36 ko vā tasya guruh śāstā sa āgacchatu no 'gratah / kim tena vaditum śakyam asmākam purato hi kah // 37 athātraika upāyajñah kaścit ksapanako yatih / tān sarvān samupāmantrya drstvaivam pratyabhāsata // 38 śrnudhvam madvaco yüyam mayā yat tat pravaksyate / yenāsya śramaṇasyāpi yaśodīptir nipātyate // 39 mānino hi yaśoghāte hatā iva vibhagnitāh / nirutsāhā nirālambā gaccheyur maranam dhruvam // 40 śramano 'yam mahādhīrah sadabhijño jineśvarah / yena māraganāñ jitvā saddharmam samprakāśitam // 41 tathātra śramano bhiksuh sarvalokavināyakah / sarvāml lokān vinirjitya svadharme samniveśayet // 42 asmān api tathā jitvā vasīkartum ihāgatah / tad avaśyam munīndro 'yam śrāvakān no harisyati // 43 yady atra samsthitaś cāyam saddharmam samprakāśayet / sarvāml lokān vašīkrtya kuryāt svasrāvakān khalu // 44 tato 'mībhir janaih sarvaih sanrpātmā (C 237a) tyapaurikaih / satkrto mānito nitvam samuddīptavašā bhavet // 45 tato 'smān sarvathā jitvā svavaśe 'sau nayisyati / kenāyam śakyate jetum gunavīryaparākramaih // 46 naivātra vidyate kaścit tridhātubhuvanesv api / yah śaknuyāj jinam jetum gunadharmaparākramaih // 47 tasmād asya yaśāmsy evam ghātayitvā prayatnatah / gunamāno vighātavyas tad upāyais tu śakyate // 48 anyais tu vividhopāyair vije (P 234b) tum na śakyate / jino hi bhagavān dhīrah sarvamāyāvicaksanah // 49 tad upāyam karisyāmi tasya yaśovighātane / mātra yūyam visaņņāh sta nirāsankāh prasīdata // 50 iti tenoditam śrutvā sarve te yatayo 'pi tat / anumodya tathāstv evam kurusveti babhāsire // 51

athāsau kṣapaṇo 'py atra kāminīm sundarīm rahah / samāmantrya suvastrāni pradattvā samabhāsata // 52 vatse 'yam śramano bhiksur asmaddharmavinindakah / asmatkulavināśārtham iha samghaih sahāgatah // 53 tatah svakularaksārtham yaśas tasya vighātaye / bhavatī tatsabhāmadhye gatvaivam samprabhāsatām // 54 tvatta eva sagarbhāsmi tat katham pratipadyate / tvam evam karunāvādī satyam cara dayānidhe // 55 kvacic cāpi janaih pṛṣte sarvatra ca samantatah / jinabījāt prajāto me garbho 'yam iti kathyatām // 56 iti vākyair jinendro 'sau paribhāsya sadā tvayā / pātanīyo yaśo hatvā dīptir yenāsya śāmyati // 57 ity anarthārthinā tena prārthitā tarunī rahah / vastrāntar dārupātrena garbham krtvā krśodarī // 58 khalamaitrīva capalā krūrā durjanadhīr iva / cañcāmānavikā nāma śanais tatheti sā yayau // 59 bibhrāṇā prakaṭaṃ vyājarāgavṛttam ivāṃśukam / abhicārahutasyāgneh śikhākhandam ivāruņam // 60 (C 237b) vadantī vakratvam lalitavalitabhrūvilasitair dadhānā tīkṣṇatvam taralanayanāpāṅgayugale / vahantī sam (A 199+b) gharsoddhatakucayugaksmākathinatām svabhāvam lolatvān nijam iva nināya prakatatām // 61 iyam pāpīyasī yāti śāstuh śātayitum yaśah / karnasparśam itīvāsyāś cakratur locane muhuh // 62 nirlajjā lajjamāneva sā vyājavi (P 235a) natānanā / upasrtya śanair vātaloleva visavallarī // 63 tasthau bhagavatah pārśve paśyantīnām savismayam / tapovanakurangīnām harantī netracāpalam // 64 sarvajnas tām samālokya māyām mohamayīm iva / adyāpy asyāh paridvesaśeso 'sāv ity acintayat // 65 pragalbhāpy apragalbheva sā śanair mṛduvādinī / ūce dantāmsukacchannamukhī līneva lajjayā // 66 śīlaviplavaśāpo 'yam tāpo vā strījanocitah / agre yad atyanucitam sūcyate mahatām api // 67 pranayaprārthitāh pūrvam paścāt parihrtādarāh / striyo rahasyabhedinyo bhavanti vigatatrapāh // 68 anena gurunā śāstrā satām dharmopadeśinā / aham vratavatī svairam ukte (A 200+a) na kim atah param // 69 anyadarśanayuktāyā vidveṣād yadi viplavaḥ / krtah satām amānena tat kim asya gunocitam // 70 (B 87b) tāruņye vratasaņyuktā vrate śīlavinākṛtā / śīlabhraṃśe sagarbhāham aho dhig mām adhaścyutām // 71 sarvopadestā bhagavān esa eva bravītu me / āsannaprasavā bālā kim karomy aniketanā // 72 prasavāvaiva me tāvat samvidhānam vidhīyatām / jātah śiśuś cet ko dosah so 'pi śāstā bhavisyati // 73

samvāde yadi me khedam spršaty esa mahāyaśāh / tat kim sangamavāmāya kāmāya na prakupyati // 74 maunakopād bhagavatas tanutyāgam karomy a (C 238a) ham / ārādhyāh kim virodhyante prānadhāranacintayā // 75 svārthakāle prasannāya parārthe kupitāya ca / namah kārunyapūrnāya jināya jitamanyave // 76 vratatyāgodvegah-svajanaviditah-śīlavirahahsamāsanno garbhaprasavasamayah samśayamayah / iti kleśaśrenim katham iva sahante paravipadviśoke loke 'smin kusumasukumārā yuvatayah // 77 iti (P 235b) tasyā bruvānāyāh prasrtā dantacandrikā / (A 200+b) cakre satyamukhāmbhojamandalākāramīlanam // 78 jinopavījane śakrah kṣaṇam niścalacāmarah / tanmāyāvismayenaiva prayayau nirnimesatām // 79 cakāra varuņah prodyatkapolasvedabindubhih / vyājavākyam ivākarnya karnapraksālanam muhuh // 80 vahner manyuvaseneva taptasyāsatyabhāsanāt / śyāmālā dhūmamāleva babhrāma bhrkutīmukhe // 81 tasyāh krūranikāre 'pi nirvikāram jinānanam / drstvā kuverapramukhā mukhāni dadrsur mithah // 82 candakopollasatkampagandatāndavikundalāh / ksiti (B 88a) pālāh ksanam cakruh ksapanaksapane matim // 83 mukhendumandale śāstur bhiksūnām nyastacaksusām / purah prakopatimiram jātam jātam asīryata // 84 tatah surapatih kopān nirmame mūṣakadvayam / yābhyām krttam papātāsya dārupātram nibandhanāt // 85 pracyutam dadrśuh sarve dārupātram mahītale / manoratham tīrthikānām iva cchinnāvalambanam // 86 sahasā patite tasmin hāhākāre samutthite / nimimīla tusārena mlānā pankajinīva sā // 87 aho dagdhāsmi daghāsmīty uktvā prajvaliteva sā ksanāt tenaiva dehena papāta narakānale // 88 tato jagāda sarvajña (A 201+a)s tatpāpasravaņodbhavam / śamayann iva samtāpam dantendukiranair diśām // 89 pātakena duruktena patitaisā tapasvinī / kim kurma (C 238b) karma nābhuktam ksīyate kila kālavat // 90 abhūj janmāntare 'py eṣā sadveṣā sutarām mayi / adyāpi dosaśesena tenaiva paritāpitā // 91 kriyate kim sadaivāste rāgadvesādivāsanā / antaḥ sūteva jantūnām prāgjanmāntarasamtatā // 92 taptasya ka (P 236a) rmakalitasya vikhanditasya rūpāntaresv api punah punar āhatasya / sīsopamasya hi malam malinasya jantor naiva kṣayam kṣapaṇayuktiśataih prayāti // 93 visosmā nirvānam vrajati manimantrausadhibalaih praśāntim nīyante įvaladanalamālās ca salilaih /

na yatnair apy eşa prasamam akrsadvesadahanah prayāty antahśāyī janavanamanahkotaragatah // 94 purā himagireh pārśve daksine tuhinadyutih / (B 88b) suvarnatilakākīrnah saddanto 'bhūd dvipādhipah // 95 tasya bhadrā subhadrā ca karinyau prītiśālinah / viśrambhasubhage bhogasambhogārhe babhūvatuh // 96 (A 201+b) kadācit kelisamsaktah sa subhadrayā / mandākinyām sarojinyām vilalāsa vilāsavān // 97 tatkarākrstahemābjasamuddhūtālimandalah / abhūn nabhahśriyah sphāramāyūracchatravibhramah // 98 samtrāsavidrutās tasya hamsās taralaviplavaih / asakrc cakrire valgukarnacāmaracārutām // 99 tasya jāyā karākīrnavāriśīkarapūritā / bhūsiteva babhau kumbhasthalīnaksatramālayā // 100 priyasparśān mīlanmukulitadršah srastasaralān karāgrān muñcantyāh sarasavyasanīkundadhavalam / priyāyāh premārdram pranayam iva saubhāgyapiśunam sa cakre līlānkam kanakakamalam kumbhayugale // 101 prāneśahastavinyastahemāmbhojavibhūsitām / drstvā sapatnikām bhadrā mudriteversyayābhavat // 102 sācintayad aho kāntakaranyastāvatamsakā / vi (C 239a) bhāti līlābharanā subhadrā bhāgyabhāginī // 103 vilāsālasagāminyā bhartrmānena bhūyasā / nā (A 202+a) syāh karoti kamalam kam alamkāravibhramam // 104 abhāram gauravopetam nirgranthadrdhaba (P 236b) ndhanam / patiprasādasadršam yositām nāsti bhūsanam // 105 mānonnatiyutām etām kunjarendrena kurvatā / asaubhāgyamayah pāmśupūrah śirasi me 'rpitah // 106 parityajya ta (B 89a) num tasmād avamānahatām imām / janmāntare bhaviṣyāmi patyur jīvitahārinī // 107 itīrsyāvisasampūrņā nāgī munitapovanam / gatvāntike vrddhamuner āryāstāngasamanvitam // 108 upavāsam samādāya pranidhānāya sā vyadhāt / prāptāyā rājapatnītvam saddantasya vipātitaih // 109 dantaih krīdāsanam cāru bhūyāj jātismrtiś ca me / babhūvur mānuṣālāpās tasmin kāle hi kuñjarāh // 110 ity uktvā parvatotsangāt krūrā tatyāja sā vapuh / svaśarīre 'pi kālusyād yositām parusah kramah // 111 tatah sā kāśinagare brahmadattasya bhūpateh / mantrinah khanditākhyasya kālena (A 202+b) tanayābhayat // 112 mahāmātyasutā sātha bhadrā nāma varānanā / bhūbhujā brahmadattena dṛṣṭā yauvanaśālinī // 113 parinīya smarākrstah sa tām lalitalocanām / antahpurahsahasrānām premnā mūrdhni nyaveśayat // 114 gādhaprarūdhaviśrambhā sā kadācin mahīpatim / babhāse pranayārambhasambhāvitamanobhavā // 115

pārśve tuhinaśailasya saddantah kuñjarah sthitah / vrtah svapne mayā drstah karinām pañcabhih sataih // 116 tasva taih pätitair dantair āsanam silpibhih krtam / icchāmi tvatprasādena pranayārhāsmi te yadi // 117 tvadājñāmātralabhyo 'yam vandhyas' cen me manorathah / tadbhagnasaubhāgyarucā kim mithyājīvitena me // 118 iti tasyā girā rā(C239b)jā svapnam satyam amanyata / satyāsatyavibhāgesu nirvivekā hi rāginah // 119 khe puspam kusume me(P 237a)rur merumūrdhni ra(B 89b)sātalam / vadantyah sneharohena pratyayāya nrnām striyah // 120 vṛddhalubdhaka(A 203+a)m āhūya tatah prītivaśīkrtah / rājā svapnam nivedyāsmai cakre gajavadhārthanām // 121 so 'bravīd asti nrpate maitryāh keligrhopamah / karunāmuditopeksāvihārī gajayūthapah // 122 sa bhādrakalpiko bodhisattvah sattvavatām varah / vivikte vasati śrīmān alam tadvadhacintayā // 123 avadhyo-nrpate-rājan-rājendro-hi-viśesatah-/tasmān naiva nihantavyo raksitavyo nrpena sah // 124 katham vā śakyate hantum mattanāgaganair vrtah / mahākāvo mahojasko mahāvīryaparākramī // 125 tato 'pasarpanīyas te sarvasainyaganair api / kenāpi śakyate naiva trāsayitum sa dhīradhīh // 126 yadi kopāt prarustah syāt sa saddantah pramādatah / sarvasainyaganān ekah ksanāc chaknoti marditum // 127 tasmād ajeya evāsau sarvathāpi kathamcana / ajitvā ca katham tasya dantān utpātayisyate // 128 tasmād etad akāryam te kartum naiva samutsahe / aśakyesu hi mām rājan yojayitum na cārhasi // 129 dantair eva mahārāja kāryam sarvathā yadi / tad anyadantinām dantān bhavate samupāhare // 130 bahavas te grhe santi dantino danturā nrpa / tesām dantān samutkrtya kāryam yat taih prakāraya // 131 iti tenoditam śrutvā mantribhiś cānumoditam / rājāpy evam pratiśrutya tathā kartum samaihata // 132 atha bhadrā rasāvarnī matvā rājñas tad īhitam / sahasā samupetyaivam tam patim punar abravīt // 133 prabho yathā pratijñātam kartavyam sarvathā khalu / anyathā cen na śobethā nrpā hi satyavādinah // 134 necchāmi svāsanam cānyadantida(C 240a)ntaprakalpitam / tasyaiva dantino da(P 237b)ntaih kalpitam tu samarthaye // 135 tad yadi te mayi prītis taddantair eva kāritam / āsanam me pradātavyam anyaih krtam na rocaye // 136 iti proktam tayā śrutvā rājā kāntāvaśe sthitah / aparam lubdhakam caivam samāhūyābravīd rahah // 137 lubdhaka tvam mahāvīras tan mayā prārthite tvayi / yadi te 'sti mayi prītis tan me kāryam prasādhaya // 138

```
ity evam prārthite rājñā lubdhako 'sau pramoditah /
krtāñjaliputo natvā nrpatim tam samabravīt // 139
sevako 'smi prabhoh svāmims tat kartavyam vadasva me /
sarvathā tat karişyāmi mātra śankām kṛthā hṛdi // 140
iti tena pratijnātam śrutvā rājā praharsitah /
upahrtya suvarnāni puraś cainam samabravīt // 141
himādrer daksiņe pāršve saddanto 'sti mahādvipah /
tasya dantān samutpāṭya mahyam dātum samarhasi // 142
ity ukte prabhuṇā tena lubdhako 'tha prasāditaḥ /
tatheti ca pratijñāya tata utthāya prāgamat // 143
sa tatah prayayau rājaprasādavipulodyamah /
kāsāyavasanālaksyabhiksucchadmā himācalam // 144
atrāntare sa nāgendrah kāle meghamahīyasi /
vilalāsa sukhodagro nyagrodhasya taror adhah // 145
galagarjitasamvādī tasya paryanyanisvanah /
priyāsakhasya prayayau śravanānandabandhutām // 146
samsarpiņām šīkaramārutānām
sparśena nirmuktanidāghadāghah /
dhārāravākarnanalīnakarnām
sa pārśvasaktām avadat subhadrām // 147
labdhodayāh snigdhatayeva kāmam
tāpam harantah sahasā paresām /
ete dayārdrā iva pūritāśāh
payomucah paśya samullasanti // 148
(A 203+b) samudbhūto nāyam pathikaramanīmohasamayah
samūho meghānām kuvalayavanasyāmalarucih /
tad utpreksya tryakseksanadahanasamtāpapi(P 238a) šunair
anangasyāngārair (C 240b) nabhasi vihito dhūmanivahah // 149
iti bruvānam dayitam sānandam jaladodayāt /
subhadrā pārśvam ālokya śankiteva tam abhyadhāt // 150
eşa krūratarākārah purusah parisa(B 90a)rpati /
mama samdarśanenāsya kampate cakitam manah // 151
meghasamgha ivānāryah karoti kalusam ksanāt /
śaratkāla ivāryas tu prasādayati mānasam // 152
iti jāyāvacah śrutvā dhīrah kuñjarayūthapah /
tam drstvā drgvibhāgena pratyabhāsata vallabhām // 153
abalāsulabham bhīru na bhayam kartum arhasi /
kāsāyavasano hy esa bhayasthānam na kasyacit // 154
ity uktamātre nāgena sahasaivopasrtya sa /
tam jaghānesunā ghoravisadigdhena lubdhakah // 155
marmāhate kharatareņa sareņa patyau
samkrāntaduḥsahaviṣādaviṣavyathārtā /
 sammohanāmni nipapāta nimīlitāksī
 ghorāndhakārini mahākuhare karenuh // 156
duhsahām atha saṃstabhya vyathām kunjarayūthapaḥ /
 śokāhatām samāśvāsya subhadrām avadac chanaih // 157
```

esa kāsāyavasanah śaṅkāsthānam (A 204+a) na me 'bhavat / nāsya jñātam mayā cihnam anyad anyac ca cestitam // 158 śucikalpo 'yam ākalpah kriyā krūrāsya cedrśī / aho kalusacittānām yad antar naiva tad bahih // 159 samāśvasahi nāyam me jīvitāntāya sāyakah / karmayogopapanneva ksanam esā visavyathā // 160 ity uktvā karinīm nāgah kopakālusyavikriyah / papraccha lubdhakam digdhasarāghātasya kāranam // 161 kim artham isunānena tvayāham ghātito nara / tad vadasva mamāgre yad abhīpsitam śarīrake // 162 iti proktam gajendrena śrutvāsau lubdhakah kharah / lajjāvanamito bhūtvā kṣaṇam tasthau prakampitah // 163 punah punar (P 238b) gajendrena pariprstah sa lubdhakah / śanair (C 241a) gadgadavākyena tam gajendram abhāsata // 164 nrpater brahmadattasya bhadrākhyā ramanī priyā / tvaddantaghatitam bhadra saubhāgyāsanam īhate // 165 prasādapanalubdhasya prthivīpatiśāsanāt / nisitam mama karmedam pramānam adhunā bhavān // 166 iti tasya vacah śrutvā jñātvā bhadrāvicestitam / acintayad dvipapatis tadāśāpūranodyatah // 167 samdhāya vipulām āśām mām uddiśyāyam ā(B 90b)gatah / na hy asyānalpasamkalpavaiphalyam kartum utsahe // 168 dantatyāge tanutyāgah parārthe 'bhimato mama / na tv āśāgatavaiphalyajanmā hrtkotarānalah // 169 kim tenāvanibhārabhū(A 204+b)tavapuṣā śoṣābhibhūtadrumaprāyena pranayiprayatnaghatanāvaiphalyasalyāyusā / pratyākhyānavikhanditākhilasukhah khedosmaniśvāsavān yasyārthitvam anartham ety anuśayakleśārtham arthī janah // 170 tasmād asya karomy adya dantaih samkalpapūranam / āśābhangaparimlānam vadanam nārthinām sahe // 171 dāridryānalasamtāpah śāntah samtosavārinā / yācakāśāvighātottho dāghah kenopaśāmyati // 172 smarāmi yad asamkhyeyakalpe dīpamkarah purā / śāstā babhūva bhagavāñ jagatkalyāṇabāndhavah // 173 sa bhiksukotīniyutais caturdasabhir āsritah / purīm padmāvatīm nāma viveša tridašārcitah // 174 meghamānavakākhyasya tatra namrasya tena me / caranena jatāh sprstāh prayayuh svarnavarnatām // 175 bhāvinī śākyamunitā mama tena prasādinā / nirdistā drstatattvena sarvasattvahitesinā // 176 janmāntaresv athārthibhyah svāngadānarasād aham / tyāgino (P 239a) bodhisattvasya maitreyasyāgratām gatah // 177 tasya me 'rthijanaprītyai jīvitatyāgam icchatah / a(A 205+a)bhyastadehadānasya dantatyāge katham vyathā // 178 (C 241b) iti samcintya saddantah sarvasattvavimuktaye / pranidhānam samādhāya śailabhittisamāhatam // 179

bhanktvā dantacayam mūlāl lubdhakāya svayam dadau / vadbhange bhuvanākampadolālīlābhavad bhuvah // 180 sphurati sukrte vīryotsāhah sa ko 'pi mahātmanām gurutarabharam yasyāścaryam suduhsaham udvahat / calajalakanākārodanvatsthalam pavanāvalītulitanalinīpattraprāyam jagat parighūrnate // 181 bhuvanākampavijnātatīvrakānanaviplavāt / tatas tam āyayau deśam gajānām śatapañcakam // 182 tesām viditavrttānām patitam vadhagòcare / raraksa vaksasācchādya lubdhakam gajayūthapah // 183 tān visrjya nijam deśam sravadrudhiranirjharah / dantabhārānatatanum vyasrjat so 'tha lubdhakam // 184 tatah sa lubdhakas caitān dantān ādāya satvarah / nrpater nivedya tad vrttam sarvānupaduthokatān // 185 tatah sa nrpatir dṛṣṭvā dantāms tena samāhrtān / pratimānya suvarņais tam praty abhinandito 'vadat // 186 dhanyas tvam sevako me 'si yathābhiprāyapūrakah / tathā hi sevakair bhartuh kartavyam kāmasādhanam // 187 adyaprabhrti nityam tvam yathākāmam samācara / ity uktvā presito rājñā lubdhakah svam grham yayau // 188 tatas tasya pradustasya lubdhakasya supāpinah / samucchinnāv ubhau pānī petatuh sahasā bhuvi // 189 tatas tair lubdhakānītair dantair vihitam āsanam / tam bhadrāruhya dagdhāsmīty uktvaiva narake 'patat // 190 brahmadattasya bhūbhartū rāstram caivam samantatah / ītibhih samparākramya vinanāśātyu(P 239b)padravaih // 191 atyutkataih pāpapunyair ihaiva phalam asnuyāt / tasmāt pāpe matis tyājyā kartavyā ca sadā śubhe // 192 kunjarendrah sa evāham bhadraisā tīrthikānga(C 242a)nā / asyā janmāntaradvesaseso 'dyāpi na sāmyati // 193 dārunācāradusto 'yam devadattah sa lubdhakah / bhiksavas ca ta evaite mama yūthacarā gajāḥ // 194 ity evam atidurgāhagahanam strīvicestitam / yadvicāresu sīdanti mahatām api buddhayah // 195 dvandvāśrayāni kuţilāni viśrnkhalāni tīkṣṇāni cañcalatarāṇi malīmasāni / sammohanāni nayanānukṛtivratāni strīnām vicitracaritāni durantarāni // 196 kathayityeti sarvajñas trailokyakuśalotsukah / dideśa dharmamaryādām āryavaryābhinanditām // 197 satyam vadet parahitapranayopayuktam himsāviraktam ucitam caritam bhajeta / kuryān matim viratavairavisātivāmām samcintayen niyatam antahitāya śāntim // 198 campāvihārī saddharmam gargakhātābjinītate /

śakrapradhānais tridaśaiś cakratulyaiś ca rājabhih // A maharsibhis ca justāyām sabhāyām bhagavān purā / ādimadhyāntakalyānam dideśa viśadam jinah // B atrāntare gunodvignair mātsaryamalināśayaih / sammantrya punyaksapanaih saksanaih ksapanādibhih // C tvatta eva sagarbhāsmīty uktvā lajjājale tvayā / sugatah pātanīyo 'dya dīptir yenāsya śāmyati // D ity anarthārthibhis tīrthyair arthitā tarunī rahah / (B 87a) vastrāntar dārupātreņa krtvā garbham krśodarī // E ity ukte dhīmatā tena dvitīyo 'bhyetya lubdhakah / icche 'ham deva tam hantum ity uvācātha lubdhakah // F so 'bravīd brahmadattasya bhadrākhyā bhūpateh priyā / tvaddantadandaghatitam saubhāgyāsanam īhate // G lubdhakasya tatah pānī petatuh sahasā bhuvi / brahmadattasya rāstram ca vinanāśā (A 205+b)tivrstibhih // H satyam hi sarvadharmānām mūlam jagur munīśvarāh tasmāt satyam samāśritya dānādidharmam ācaret // 199 mānuşyam samavāpya duşkarasatair labdhvā durāpam kṣaṇam mṛtyau niṣpratikāradārunatare nityam purahsthāyini / satyam dharmapradānasamyamacarair yair na manusyaih kṛtam samsārāgramanuprapātapatitāh prāpsyanti duḥkhāni te // 200 mānusyam durlabham prāpya vidyutsampātacañcalam / bhavakşaye matih kāryā bhavopakaraneşu vā // 201 yasyānubhāvān mānusyam prāptam yusmābhir ādarāt / punyam tad vardhayadhvam ca yasmād dhetuh sukhasya vaḥ // 202 yuşmābhir yadapāśrayāt ksanagatir labdhā punah sampratam rūpaudāryakulonnatiprabhrtibhih (P 240a) sārdham vicitrair gunaih / tat punyam suhrd eka eva jagatām bandhuś ca janmāntare tasmāt tūrnam idam kurudhvam asakrt sarvārthasampatpadam // 203 viramata pāpatah kuruta punyam udārataram damayata durdamam visayalolamanasturagam / bhavata mu(C 242b)nīndravat parahitābhiratāh satatam daśati na yāvad eva maranāhir asatyavisah // 204 pallavāgrajalabinducañcale kleśajālaparivestite bhave / yo na cintayati karmasatpatham tasya janma bhavatīha nisphalam // 205 tasmāt kukāryam vyavahāya sarvam sattvesu kāryam paramāryadharmam / śrotavya eva prayatena dharmo yasmād atah sarvaguņā bhavanti // 206 yat prāpya duhkhajalanidher api yānti pāram āropayanti śivam uttamabodhibījam / cintāmaner api samabhyadhikam gunoghair mānusyakam ka iha tat viphalīkaroti // 207

yo mānusyam kuśalavibhavaih prāpya kalpair analpair mohāt punyadravinam iha na svalpam apy ācinoti / so 'smāl lokāt param upagatas tīvram abhyeti śokam ratnabhrasto vanig iva gatah svam grham śūnyahastah // 208 nākuśalaih karmapathair mānusyam labhyate punah / mānuşye 'labhyamāne hi duhkham eva kutah sukham // 209 nātah parah vañcano 'sti na ca moho 'sty atah parah yad īdṛśam kṣaṇam prāpya na kuryāt kuśalam bahu // 210 ekaksanakrtāt pāpād avīcau kalpam āsyate / naikajanmakṛtāt pāpāt kā punah sugatau kathā // 211 sarvair evocyate buddhair mānusyam atidurlabham / mahārṇavayugacchidrakūrmagrīvārpaṇopamam // 212 iti matvātra yusmābhir bodhipranidhimānasaih / punyam dānādikam krtvā caritavyam sadā śubhe // 213 punyam narānām tamasi pradīpo bhayesu rakṣā vyasaneṣu bandhuḥ / rogesu bhaisajyam anutttaram ca plavam ca samsāra(P 240b)mahāsamudre // 214 dānena bhogyam na paropatāpāt śīlena svargam na giriprapātāt / satyena śaucyam na jalapraveśāt iñānena moksam na śarīraśosāt // 215 adattadānena daridrabhāvam (C 243a) daridrabhāvāc ca karoti pāpam / pāpam ca krtvā narakam prayāti narakāc ca muktah punar eva duhkhī // 216 daridranāśanam dānam śīlam durgatināśanam / dustārināśanam ksāntir vīryam duhkhavināśanam / kleśavināśanam dhyānam prajñā durbuddhināśanam // 217 iti matvā sadā yūyam satsu pāramitāsu ca / caritvā satatam puņyam samcinudhvam samāhitāh // 218 iti dharmāmrtam pītvā jinavaktrāmbujodbhavam / sarve te bhiksavo lokā mumuduh sāmareśvarāh // 219 ity etat pṛthivīpāla guruṇā me yathoditam / tathocyate tava prītyā saddharmacittalabdhaye // 220 śrutvā caitat parijñāya bodhipranidhicetasā / sarvathāpi prajāh sarvāh preranīyāh sadā śubhe // 221 tatas te dharmavrddhih syāt taddharmaih parivardhitah / bodhicaryām kramāt pūrya sukhāvatīm samāpnuyāh // 222 iti śrutyā nrpo 'śokah samantrijanapaurikah / satyam etad iti jñātvā pratyanandat praharsitah // 223 tat saddantāvadānam nijaguņacaritam śākyasimhena proktam śrutvā ye śrāvayanti pramuditamanaso bodhicaryānuraktāh / te jitvā kleśavairam madanabalajito dharmacaryānurāgāh sambodhiprāptukāmā amitarucibhuvane samvasanti pramodāh // 224 iti kalpadrumāvadāne saddantāvadānam //

- 1. a) P athā, d) C' vavrīt,
- 3. b) C bhubhujā. c) C yatimdro.
- 4. b) P gurunāditam. c) C tathradonī. d) C samāhitaķ.
- 5. a) P sujanāvarjjanair. b) ABCP tenevāsau. c) CP -krūranāvāvagharsaih. d) A kāntir vyaktam but originally kāntim vyaktim, B kotim vyaktim, CP kāntim vyaktim.
- 6. c) C loke. d) CP upācaran.
- 7. b) P -khātājanī-, C khātakṣanī-.
- 8. b) P -mānukaih. 10. c) CP yuştāyām.
- 11. a) CP -nāsīno.
- 12. a) CP pāpīṣṭho. b) P dutimatsarī.
- 13. b) P -kośramam. Read -kāśramāśritah?
- 14. a) CP śruyatām. c) C vā noh, P vāco. 15. b) C sugatā.
- 17. b) CP vatīś, d) C maharsiś, P maharsīś,
- 18. c) CP svadharma, d) CP kurvam.
- 19. a) C atrāpi tva. 21. a) C nikleśā. d) C nirījanāh.
- 22. c) C satkrto mānito. d) C vadya-.
- 23. b) P gurūkrtāh.
- 25. a) CP śarane. c) P trastāh. d) nighnita is found also in the Ratnamālāvadāna, ed. K. Takahata, Tokyo, 1954, pp. 130.9, 421.10, 470.7.
- 26. a) CP sarvām. d) C bhikşum, P bhikşūm.
- 27. b) CP śarane. c) CP nigrahitvā, P balenāśau. d) P nipātayat.
- 28. b) CP -khinnāh.
- 29. a) Read kim nu? CP balai. b) C gunai mamtrai. d) C ripo.
- 31. a) CP -syaitām. b) CP sarvām. c) P 'yatī.
- 32. d) C niședite.
- 33. d) CP harşam.
- 34. a) C kecin. b) C sabuddha-, C -kautukā. c) CP -vaisannā. d) C sambhiksutā, P saksubhitā.
- 37. a) P kva vā. c) CP vāditum.
- 39. a) CP madvacā. b) yat tat ex conject., CP yatnam, P pracakṣate. d) C niyātyate, P niyābhyate.
- 40. d) C gaccheyu.
- 41. c) CP -ganām.
- 42. c) C sarvā, P sarvāl, C lokā. d) CP samniveśayan.
- 43. d) C nā.
- 44. b) CP samprakāśayan. c) CP sarvān. d) CP -kām.
- 45. a) C mibhir, P mībhiksa.
- 47. c) C ya śaknuyā. d) P -parākramah.
- 48. b) P -mānā.
- 49. a) C vividhopāyai, P vividhāyāyai. c) C jeno.
- 50. c) CP ste.
- 51. d) P kuruşvata.
- 52. b) C kāmīni sundari, P kāminī sundarīm.
- 53. a) CP vatsa.
- 54. b) CP vighātane. d) C tatvaivam.
- 55. c) C -vāhī.
- 56. a) C kvaci, P prsthe. c) C -bijāt.
- 58. b) C taruni. c) C vastrāstra, P vastrānta. d) C kṛśodari, P kṛśyodari.
- 59. b) C durjanadhār. d) A tan deśam āyayau, B tam deśam āyayau.
- 60. a) CP prakata.
- 61. a) C vadanti, CP cakratvam. b) P tarana-. c) C vahanti, P vadantī, B vadamtī.
- 62. b) C śāntayitum.
- 63. a) C nilamjā. c) P śarair, A sanair.

- 64. c) AC -kurangīnām, P -kurumngīnām. d) C haranti.
- 65. c) C paridveșeśeșo.
- 66. a) CP -bhaiva. 67. a) CP šīlavighnavašāpo. c) C agrayadatpranauvityam, B agreyadamyanucitam, P agneyadatpanaupitvam.
- 68. ab) C pūrvam ścāt. d) C vitagatrapā, P vitagatrapāh.
- 69, a) AB anena lokagurunā, P śāstā.
- 70, c) AP krtas, C krta.
- 71. a) CP tāruņe. b) C śīlavināśitā. c) A sagarvvāham, B sagarvāham, C sagarbhāhem, P sagarbhvāham. d) P adharāputām.
- 74. a) A khedam, B kheda. b) A prśaty. d) A na (in margine) kāmāya prakupyati.
- 75, b) C -tyāgām. c) C virodhyate.
- 77. a) CP vratatyāgodvegasvajanavidita. b) ABC garbhah, P garbhvah. c) ACP parivipad-.
- 78. a) A iti tasyāḥ, C iti tasmi. b) CP prasṛta. c) satya-?, B samya-.
- 81. d) ACP bhrkuțir, C bhrkuti.
- 83. b) Read ganda-tāndava-kundalāh? d) P -kṣamaṇe.
- 84. d) AB asīryata, C aśīryate.
- 85. b) ABCP nirmime.
- 86. c) BC tirthikānām, P tīthikānām.
- 87. d) A pankajanīva.
- 90. a) A kurma nābhuktam, BC kurma karmaṇābhuktam.
- 91. d) ABCP teneva. 92, c) C antasūtaiva, P antah sūte ca.
- 93. c) ABCP śīso-, C jonto, P janton. d) CP naivi, A nneva.
- 94. a) P nivanim vrajati, C nivanim vrajanti, ABP -mantrosadhi-, C matrosadhi-. b) A įvaladanamālāś.
- 95. d) A bhūta.
- 96. b) P priti-. c) A visrambhaśubhagā, B visramamumagā, CP viśrambhaśubhagā.
- 98. c) A nabhaśriyah.
- 101. a) ABCP privasparśā: ABCP srastaśāralāt. b) AB mucantyā, CP muñcantyā. d) P līlāngam, C līlākam.
- 102. c) A sapatnitām.
- 107. a) C tanūm.
- 109. c) P prāpnuyām. d) AB vipāţitai, C vighāţite, P vipāţita.
- 111. b) A krūrās, AB jīvitam, A in margine: sā vapuļi.
- 114. a) A parinīyah. c) ACP premnā.
- 115. b) A kadācit, B kadān.
- 116. b) P kuñjara.
- 118. b) B manmanorathah.
- 119. a) A tasyāh. d) AC nirvivegā, B nirviveśā.
- 120. d) P pratyāyā, A nrņa śriyah, B nrņām śriyah, C nrpā śriya, P nrpaśriyah.
- 121. b) A -vasīkrtah.
- 122. a) A nrpater. b) BCP maitryā.
- 123. a) AC bhādrakalpito.
- 124. c) P nihantavyä.
- 126. a) P 'praparşanīyas, C pravarşanīyas.
- 127. a) C kopā, P kopān. b) C pramantata, P pramattitaķ.
- 130. d) C bhavatye, P bhavateh; C samupāharet.
- 131. b) CP dantulā. d) CP tais.
- 133. a) C vasācandī, P rasāvarnī. c) CP samupetyevam.
- 134. c) C vai, P cain.
- 135. a) CP vānya-. d) C samācchaye, P samacchaye.
- 136. d) CP anyais.
- 138. c) C te stī mavi, P te mavi,
- 140. d) P krtā.

- 142. a) CP himādre.
- 143. a) CP prabhunā. 144. c) CP -lakşmībhikṣu-.
- 145. b) ABCP -mahīyase.
- 147. a) AB śikara-. b) CP samsparśena, A sparsena, B sparśpena; C -dāya. P -dādyah. c) A -karnnah, B -karnah, P saroravākarnanalīnakarnām, C sarālarākarnnanalīnakarna.
- 149. c) A utpreksyo, B utpreksye, C utpraksa, P unpraksyā.
- 151. c) AB mamedam darśanenāsya. d) ACP sankiteva.
- 152. d) AB praśādayati.
- 153. c) CP drktibhāgena.
- 155. b) A sahasevopasrtya, CP sahasopasrtya.
- 156. a) CP sammohite kharatarena.
- 157. a) AP samtambhya, B samstammya, C sambhantya.
- 158. a) A sankā-, C samkā-. cd) CP cihnam anyam.
- 159. a) ākalpaḥ. A has a marginal gloss: veśaracanā.
- 160. b) P śāyakah.
- 164. a) CP punah puna. c) CP gargada-.
- 165. c) P tvaddantapaţitam.
- 167. c) CP dvipendro sau, 168. a) A āsām.
- 169. c) A -naisphalya-, B naihphalya-.
- 170. a) A -bhāranūtavapuṣā; A drumah. c) ABCP -viṣaṇḍitā-. d) P athī.
- 171. a) A adyah. cd) ABCP -parimlānavadanam. d) ABCP arthinam.
- 172. ab) A -santāpasāntih, C -samtāpaśānti, P -samtāpa śāntih. c) A -torthah, B -tamto, P -torttha.
- 175. c) C sprstā, P sprsthā,
- 176. b) A praśādinā, C prasāditā.
- 178. c) CP svatpastadehadānasva.
- 184. b) ABP śravad-, C travad-. c) A dantaśārānata-, B dantamārānala-. d) A visriata, C visria. P visriat.
- 185. c) C nṛpate, P nṛpateḥ. d) sarvānupaḍuṭhokatān?, C sarvānupaḍ(?)uṭokaṭān.
- 186. c) P pratimāsya, C pratimālpa.
- 187. a) P dhanyes.
- 188. d) P lubdhakoh.
- 190. d) ABCP uktveva.
- 193. c) A asyāh.
- 194. a) A dāruņācāravasatir, B -vasati.
- 195. c) A śīdanti.
- 197. b) BP trilokya-, C trilaukya-.
- 198. d) A sañcitaye, B sancintaye, C sa cintaye, P sañcintayen.
- Colophon. B iti ksemendraviracitäyäm bodhisattvävadänakalpalatäyäm saddantāvadanām. A adds: pacāņaņah pallavah.
- B. d) A visadam.
- C. d) sakşanair. Meaning?
- E. c) A vastrāntara, B vastrāmtar,
- F. a) A (in margine), icche ham deva ta hantu.
- G. c) B tvaddamtadamtaghatitam.
- H. a) A lubdakah sa. c) AB rāstras ca.
- 200. a) P vurāyam kṣaṇam. c) C -padāna-; C -care yai, P -carair yai. d) samṣārāgramamu?
- 201. c) P bhaksyaye.
- 203. a) P yadapāśrayot, C yadapāśreyot. b) CP rūpodārya-. c) CP ekam.
- 204. b) P damaya,
- 206. a) P vyavahāra.
- 207. c) CP gunodyair.
- 208. c) P atyebhi, P atyoti.

- 210. a) C para vamcanāsti, P parah vamcanosti. b) C na ca mohyasy, P na ca motpasty.
- 211. b) CP avācau. 212. d) CP -karma-.
- 214. c) CP rogyeşu.
- 215. a) P parāpatāpāt.
- 217. c) CP kṣānti.
- 219. c) P sarve se. 221. c) CP prajā.
- 222. c) C bodhicaryā, P bodhicaryyāh.
- 223. d) C protyanandat, P prābhyanandat. 224. a) C tatvadaṇtā-, P tatvaḍdantā-. c) C kleśavairiṃ, P kleśavairiṃ.